

TÜRKİYE’DE TURİZM OTEL İŞLETMECİLİĞİ ALANINDA EĞİTİM VEREN YÜKSEKÖĞRETİM KURULUŞLARINDAKİ EĞİTİMCİLERİN TURİZM MESLEKİ EĞİTİMİNİN ETİKSEL AÇIDAN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Öğr.Gör. Tülay POLAT ÜZÜMCÜ

Kocaeli Üniversitesi, Derbent Meslek Yüksekokulu, Turizm Otelcilik Programı

www.tulaypolat2001@yahoo.com

Uzman. Süheyla BAYRAKTAR

Kocaeli Üniversitesi, Derbent Meslek Yüksekokulu, Seyahat İşletmeciliği Programı

www.suheylabayraktar@hotmail.com

ÖZET

Globalleşme ve bilişim alanındaki ilerlemelerle birlikte, kişilerin bilgileri paylaşmak amacıyla daha fazla seyahat etmesinden turizm sektörü olumlu etkilenmektedir. Ancak Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde meslek standartlarının tam olarak oluşturulamaması ve bu mesleğin eğitimine yönelik meslek etik değerlerin belirlenmemiş olması turizm mesleki eğitimini ve beraberinde turizm sektörünü olumsuz yönde etkilemektedir. Turizm eğitimi alan gençleri yetiştiren ve turizm sektörü üzerinde etkisi olan turizm eğitimcileri bu noktada stratejik öneme sahiptir. Bu noktada, turizm eğitimi veren eğitimcilerin, meslek eğitimlerinin teorik ve uygulamalı alanda eğitim durumlarının incelenmesi ve bunun turizm sektörü ile turizm eğitimini etkilemesinin mesleki etik açıdan incelenmesi amaçlı bu araştırma hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Eğitim, Eğitimci, Etik, Etik Değerler.

ABSTRACT

Because of the improvements in information technologies and globalism and people travelling more to share the knowledge, tourism has been affected positively. However; as the standarts of occupation and the ethic codes of the proffessional in terms of education in the developing countries like Turkey have not been defined clearly, education of Tourism and the industry of Tourism have been affected negatively. The educators educating young people studying on Tourism and having an effect on the industry of Tourism have a strategic importance. At this point, this survey has been conducted on the affects the educators of Tourism who has proffessional ethic codes on the indstry of Tourism and on the education of Tourism in the theoretical and practical way.

Keywords: Tourism, Education, Educator, Ethic, Ethic code.

TÜRKİYE'DE TURİZM –OTEL İŞLETMECİLİĞİ ALANINDA EĞİTİM VEREN YÜKSEKÖĞRETİM KURULUŞLARINDA Kİ EĞİTİMCİLERİN TURİZM MESLEKİ EĞİTİMİNİN ETİK AÇISINDAN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

A- TÜRKİYE'DE TURİZM EĞİTİMİ

Dünya Turizm Örgütü (WTO) tanımına göre; “sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir getirici hiçbir uğraşta bulunmamak koşulu ile yabancıların geçici süre kalışlarından doğan olay ve ilişkilerin tümü turizmdir.” Eğitim ise; insanlara bilgi ve beceri kazandırmanın yanı sıra belli bir görüş açısı da aşılamamaktadır. Ancak bizim belirtmek istediğimiz turizm eğitimi, mesleki eğitim bazında incelenecektir (Ağaoğlu (1991)). Mesleki eğitim; Uzmanlaşmamış yada yarı uzman işgücünü, uzmanlık gerektiren ve özel nitelikteki görevlere hazırlamak amacıyla yapılan çalışmaların bütünüdür. Turizm mesleki eğitimi de; turizm alanında uzmanlığı olan yada olmayan bireyleri, turizm sektörüne hazırlamak, sektörün beklentilerine cevap verecek bilgi ve beceri ile donatılarak turizm sektörüne kazandırmaktır. Ayrıca; turizm mesleki eğitimi, teorik ve pratik öğrenimden meslek ahlakına ve mesleğin temel prensiplerine kadar uzanan çeşitli disiplinlerin verildiği ve belli bir iş için sağlanması gereken eğitimidir (Ağaoğlu (1991)).

1. TURİZM EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

Toplum düzeyinde verilen turizm eğitiminin genel amacı, toplumda turizm bilincini geliştirmek, turizm kaynaklarını koruma anlayışını geliştirmek, turiste karşı ilkel, dürüst hizmet anlayışını kazandırmak, sevgi, hoşgörü ve Türk konukseverliğine uygun davranış biçimi oluşturmak iken, turizm eğitim kurumlarının temel amacı, turizm sektöründe iş göreceklemanları temel eğitimden geçirmek, tüm eğitim alanlara turizm bilinci ve felsefesini kazandırmak, yönetim tekniklerini öğretmek ve dünyada hakim, kabul görmüş anlayışa uyum sağlamak, yeni kavram, fikir ve teknolojileri kavrayabilecek üst düzey turizm profesyonellerini yetiştirmektir (Öztaş(1995))Bu bilgiler ışığında turizm eğitiminin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralamamız mümkündür (Sezgin(1995)): Eğitim yoluyla teorik ve pratik ilişki kurmak, turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunmak, turizm sektörüne yetişmiş kalifiye personel sağlamak, turizmin ekonomik kalkınmadaki yerini ve önemini anlatmak, vatandaşta olumlu bir turizm bilinci yaratmak, turizm sektöründe çalışanlara mesleki bir formasyon kazandırmak, turistik işletmelerde çalışanların bilgi ve becerilerini artırmak, insanların turizme ilgisini çekmek, nitelikli turizm eğitmenleri yetiştirmek.

2. TURİZM EĞİTİMİNİN YAPISI

Meslek formasyonunu veren turizm eğitiminin amacı ise, bir hizmet endüstrisi olarak işgücüne dayanan turizmde, verimliliği artırmak, insanlara doğrudan hizmet eden kişinin insancıl özelliklerini geliştirmek, personelin yetki ve sorumluluğu arasında denge kurmak, personele karşılaştıkları olayları çözümlenecek ve sonuçları kontrol edebilecek yeteneği vermektir. Bu eğitim türü, amaçları ve araçları bakımından birbirinden farklı eğitim kademelerinden oluşmaktadır(Kızılırmak(2004)). Ülkemizde birbirinden farklı pek çok turizm eğitim programlarının bulunduğu ve pek çok farklı sınıflandırmanın yapıldığı bilinmektedir ve genellikle Türkiye’de turizm eğitiminin yapısı dört gruba ayrılarak incelenmektedir.

1. Halk Turizm Eğitimi; Televizyon, radyo ve yazılı basın, düzenlenen çeşitli kurs, seminer, konferans ve faaliyetlerle halka turizm bilincinin aşılması olayına “halk turizm eğitimi” denilmektedir (Ağaoğlu(1991)) Toplum düzeyinde verilen bu eğitimin amacı; toplum bireylerinde turizm bilincini yerleştirmek, turizmin yaratıcı kaynaklarını koruyarak, sevgiyi ve anlayışı geliştirmek, turiste karşı eşit ve dürüst hizmet etmenin ahlak ve terbiyesini vermek, gerçek sevgiye ve konukseverliğe dayalı davranış biçimini oluşturmaktır (Kızılırmak(2004)).

2. Genel Turizm Eğitimi; Turizm meslek okullarını dışında kalan meslek okullarında veya diğer genel eğitim veren okullarda, ders programına konulan haftada birkaç saatlik turizm dersiyle yapılan genel turizm eğitimine denir (Ağaoğlu 1991)).

3. Mesleki ve Teknik Turizm Eğitimi; Kamu oyunda turizm denilince genellikle otelcilik iş kolunun anlaşıldığı gözlemlenmektedir. Oysa günümüzde, diğer ülkelerdeki uygulamalar da dikkate alınarak belirtilecek olursa, mesleki turizm eğitimi; otelcilik, seyahat (ve rehberlik), yiyecek-ıçecek olarak branşlaşmıştır. Ve

a) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullar:

- Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri: ilköğretim sonrası 4 yıllık turizm mesleki eğimi, uygulama ve staj ağırlıklıdır.
- Anadolu kız meslek ve Anadolu meslek lisesi: turizm programları ilköğretim sonrası 4 yıllık turizm mesleki eğimi, uygulama ve staj ağırlıklıdır..
- Anadolu Açıklık meslek liseleri: ilköğretim sonrası 4 yıllık turizm mesleki eğimi, uygulama ve staj ağırlıklıdır.

- Özel Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri: ilköğretim sonrası 4 yıllık turizm mesleki eğitimi, uygulama ve staj ağırlıklıdır.

b)YÖK'e Bağlı Okullar:

- **Ön Lisans Eğitimi:** Meslek yüksekokullarında Turizm-otelcilik programı, seyahat programı-rehberlik programlarında verilen ara kademe yönetici ve meslek elemanı yetiştirmeye yönelik turizm eğitimi.
- **Lisans Eğitimi(Akademik Turizm Eğitimi):** Turizm sektörünün yönetim kadrosuna eleman yetiştirmeyi amaçlayan okul türleridir. Akademik turizm eğitimi almış kişiler resmi kurumlarda daha çok araştırma, geliştirme, planlama dallarında istihdam edilmekte, üniversitelerde eğitimci ve sektörde yönetici olabilmektedir.
- **Lisansüstü Eğitim:** Turizm öğretmenleri ya da turizm alanında kariyer yapmak isteyenlerin aldıkları turizm eğitimidir. Yüksek lisans; en az 2 yıllık eğitim olup, 1 yıl teorik ve 1 yıl tez döneminden oluşmaktadır. Doktora ise; en az 2,5 yıllık eğitim olup, 1 yıl ders, 6 ay yeterlilik ve 1 yıl tez döneminden oluşmaktadır.

c) Turizm Bakanlığına Bağlı Eğitimler :

- **Rehberlik Kursları:** Bakanlık tarafından düzenlenen en az lise mezunu olan, genel kültürü ve yabancı dili çok iyi kişilere verilen 3-6 aylık Bölgesel ve Ulusal Profesyonel Turist Rehberliği kokart eğitimidir.
- **TUREM (Turizm Eğitim Merkezleri):** Teorik ve uygulamalı eğitim veren , ilköğretim mezunlarının katılabileceği programlardır. Örneğin, Ön büro-servis-kat-mutfak bölümleri vardır. Süresi yaklaşık 7 aydır. (Akervediğerleri(1994)).
- **Sektöre Düzenlenen Kurslar:** Sektörde çalışan yöneticileri eğitici olarak yetiştirmeye yönelik ve çalışanlar için Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen 3-6-9 günlük kurslar olup, katılımcılara “katılma belgesi” verilmektedir. (İşbaşı Eğitimi-Eğiticilerin Eğitimi-Sosyal Davranışlar Semineri gibi) (Tutan(2002)).

d) Diğer Sertifika Programları-

- **OTEM(Otelcilik-Turizm Eğitim Merkezi):** Kısa adı TUGEV olan Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı yönetiminde teorik ve uygulamalı eğitim veren, süresi 5,5 ay ilköğretim ve lise mezunları katılabilmektedir . (Akervediğerleri(1994)).
- **Halk Eğitim Kursları:** Halk Eğitim tarafından verilen en az 400 saatlik eğitimi kapsayan turizm eğitimleri. Örneğin; Ev pansiyonculuğu, açılış vb.
- **Özel Kurslar:** Milli Eğitim Bakanlığında alınan izin ile kamu ve özel sektördeki çeşitli kuruluşlar tarafından yürütülen eğitim programları. Örneğin; Delcom-Tur operatörlüğü sertifika programı vb.

e) Hizmet İçi Eğitim Programları: Üniversiteler ve çeşitli resmi kuruluşlarda verilen kısa süreli turizm eğitim programları. Örneğin; MEB tarafından verilen; yemek pişirme teknikleri, Turizm Bakanlığı tarafından verilen sosyal davranışlar semineri vb.

3. ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİ ve BUGÜNKÜ DURUMU

Yüksek eğitim, eğitim sisteminin en üst kademesidir. ülke kalkınmasında gereksinim duyulan mesleklere en yüksek düzeyde öğrenci hazırlanır. Yüksek eğitim de nitelikli eğitim yanında araştırma yapılır. Yüksek eğitim, eğitim ve araştırma yanında topluma hizmet götürmekle yükümlüdür. Seminer, kurs, gezici ekipler, yaz okulları, araştırma merkezleri vb. aracılığıyla topluma hizmet verilir (Türkoğlu(1997)).

Dünya’da yüksek eğitimin amacı; öğretim, araştırma ve ülke sorunlarının çözümüne katkıda bulunmaktadır. Türkiye’de 2547 sayılı yüksek eğitim yasasına göre yüksek eğitimin amacı; yüksek öğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma, araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktadır. Ülkemizde Cumhuriyetten bu yana yüksek eğitimde; 1933,1946,1973 yıllarında çıkarılan yasalarla yenilikler getirilmeye çalışılmıştır. 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı yasa önemli değişiklikler getirmiştir. 1992 yılında üniversiteler ülkenin tüm kentlerine açılarak, üniversite sayısı 57 olmuştur. (Türkoğlu(1997)). Yüksek eğitim kendi içinde 4’e ayrılır: Ön lisans Eğitimi: 2 yıl- Meslek yüksekokullarında, Lisans Eğitimi: 4 yıl-Fakülte-yüksekokullarda, Yüksek lisans Eğitimi 2-3 yıl Enstitülerde, Doktora Eğitimi:3-4 yıl Enstitülerde verilir. Turizm yüksek eğitiminde de benzer durum söz konusudur. Sektöre ara kademe personel-ara kademe yönetici ve üst düzey yönetici ve turizm eğitmeni yetiştirmeye yönelik turizm eğitimi verilmektedir.

a) Ön Lisans Eğitimi: Meslek yüksekokullarında Turizm-otelcilik programı, seyahat programı-rehberlik programı ve yeni açılan animasyon ve yatçılık programlarında verilen eğitimle ara kademe yönetici ve meslek elemanı yetiştirmek amaçlanmaktadır..

b) Lisans Eğitimi(Akademik Turizm Eğitimi): Turizm işletmeciliği ve otelcilik alanlarında yönetici düzeyinde eleman yetiştirmektedir. Yönetici düzeyinde elemanların yetişmesi için, çağdaş turizm anlayışına göre müşterilerin her türlü gereksinimini karşılayabilmek, çok yönlü hizmet verebilmek amacı ile nelerin yapılması gerektiği konularında eğitim verilir. Eğitim süresi 4 yıl olup dersler teorik ve uygulamalı olarak verilir(<http://www.milliyet.com.tr/ozel/universite/meslek/16.html>) Üniversitelerde eğitimci veya kurumlarda araştırmacı olabilmektedir. Turizm-otelcilik programı, seyahat programı-rehberlik programlarında branşlaşabilmektedirler.

c) Lisansüstü Eğitim(Yüksek Lisans-Doktora); Turizm eğitmenleri ya da turizm alanında kariyer yapmak isteyenlerin aldıkları turizm eğitimidir. Turizm işletmeciliği ya da turizm ile ilişkili bili dallarından birisinden uzmanlık derecesi alabilmektedirler.

Türkiye’de turizm eğitimi veren üniversitelere baktığımızda 2004 yılı ÖSYM Yükseköğretim Programları ve kontenjanları kılavuzunda, lisans düzeyinde; turizm işletmeciliği 7, turizm ve otel işletmeciliği 4, turizm işletmeciliği ve otelcilik 7, konaklama işletmeciliği 6, seyahat işletmeciliği 4, turizm ve rehberlik 1, turist rehberliği 1, konaklama işletmeciliği öğretmenliği 1, seyahat işletmeciliği öğretmenliği 1, seyahat ve rehberlik 1 adet olmak üzere 33 adet bulunmaktadır. Bu bölümler 7’si özel, 1’i öğretmenlik ve 16’sı turizm işletmeciliği veren 24 üniversite de uygulanmaktadır. Ön lisans düzeyinde; turizm-otelcilik programı sayısı 84, rehberlik programı 14, seyahat programı 14, animasyon programı 1, yatçılık 1 adet olmak üzere toplam 114 adet turizm programı bulunmaktadır. Verilen bu rakamlar turizm eğitiminin sayısal olarak ifade edilmesi olup, eğitimin kalitesi ise tartışmaya açıktır. Bu bölümlerde verilen eğitimde; bölümün açıldığı yer, turizm işletmelerine yakınlık, uygulamalı eğitim verebilme imkanı, ders araç-gerecine sahip olmak ve elbetteki nitelikli turizm eğitmenine sahip olma durumu dikkate alınması gereken en önemli noktalar olmalıdır.

Bu noktalardan birisini, bölümün açılan yeri ele alacak olursak; Bakanlık turistik belgeli işletme sayısında üçüncü sırada olan Marmara Bölgesi 25 turizm programı-7 turizm yüksekokulu, toplam 32 turizm bölümü ile birinci sırayı, bölgesel dağılımda en fazla turistik işletme sayısına sahip Ege bölgesi 13 turizm programı- 3 turizm yüksekokulu, toplam 16 turizm bölümü ile üçüncü sırayı almaktadır. İşletme sayısında ülke sıralamasında ikinci sırayı alan Akdeniz Bölgesi ise 9 turizm programı- 4 turizm yüksekokulu, toplam 13 turizm bölümü ile beşinci sırayı almaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi 10 turizm programı ile hemen hemen Akdeniz bölgesi ile aynı okul sayısına sahip iken, turizm işletmesi bakımından beşinci sırada yer almaktadır. Ortaya çıkan bu durum turizm okullarının, turizm işletmelerinin yoğunlukla olduğu yerlerde olmadığını, bölgesel politikaların etkili olduğu sonucunu göstermektedir. Turizm geliştirme vakfınca 1994 yılında yapılan bir araştırmada 1/2/3/4/5 yıldızlı konaklama işletmeleri yöneticilerinin üniversite düzeyinde eğitim görmüş işgücünden beklentilerini şöyle sıralayabiliriz: (Kızılırmak(2004)).

a) Teorik ve Uygulamalı Eğitim-Staj

Pratiğe dayalı eğitim yapılması/artırılması, yabancı dile önem verilmesi, sektörle işbirliği içinde olma, insan ilişkilerinin artırılması ve gereken önemin verilmesi, temizlik bilincinin aşılması, staj süresinin uzatılması ve kontrolünün yapılması, staj yerlerinin iyi seçilmesi ve staja hazırlandıktan sonra işletmelere gönderilmesi, staj-eğitim kurumlarının ilişkisinin kurulması.

b) Öğreticiler ve Eğitim Politikası

Öğretim kadrosunun dikkatli seçilmesi, öğreticilerin yenilikleri izlemeleri ve kendilerini geliştirmeleri, uzmanlaşmaya dayalı eğitim, mesleğe uygun öğrenci seçilmesi, eğitim süresinin turizm sezonunun uygun olması, dünya konjonktürüne uygunluk, sektör ile ilişki kurmak, modern eğitim yöntemlerinin kullanımı, az ama kaliteli öğrenci yetiştirilmesi, eğitim süresinin uzatılması.

c) Meslek Değerleri

Sektörde geçerli mesleki değerlerin öğretilmesi (nezaket, güler yüz, dürüstlük, sebat, disiplin vb.), öğrencilere mesleğin sevdirmesi, mesleğin güçlüklerinin öğretilmesi mesleğe alt basamaklardan girileceğinin açıklanmasıdır. Ülkemizde turizm eğitiminin sorunlarını tartışıyor ve turizm sektörü işgücü ihtiyacını mesleki düzeyde eğitim veren okullar yerine turizm eğitimi almamış işgücünden istihdam ediyorsa ve üniversitelerde turizm eğitimi alan mezunların %80’lik kısmı, bu sektörde çalışmayı, diğer sektörlerde çalışmayı tercih ediyorsa, üniversite düzeyinde mesleki turizm eğitiminde başarılı olduğumuzu söylemek pek mümkün değildir.

B. TÜRKİYE’DE EĞİTMENLİK ve TURİZM EĞİTMENLERİ

Öğretmen, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri kazandıran yüksek öğrenimini bitirerek aldığı diplomayla öğretmenlik yapma yetkisini elde etmiş olan kimsedir. Günümüzde öğretmenlik mesleği, profesyonel bir meslek olarak kabul edilir. Öğretmenlik artık (özel) alanda uzmanlık, akademik çalışma, mesleki formasyon ve üniversite diploması gerektiren kendine özgü bir profesyonel meslek statüsü kazanmış bulunmaktadır. (Uçan(2004)). Atatürk’e göre ise öğretmen; yetiştirici, eğitici, öğretici, yaratıcı, geliştirici

olmasının yanı sıra öncü, kurtarıcı, kılavuzlaşıcı, yenileştirici, savaşımçı, devrimci, değişimci-dönüşümcü, örnek olucu, yükseltici, yüksek hizmet verici, kutsal bir görev üstlenicidir. (Uçan(2004)).

1. MESLEK OLARAK ÖĞRETMENLİK

Türkiye’de öğretmenlik meslek bilgisinin önem kazanmaya başlaması, öğretmenlik için bireyleri, özel bilgi ve becerilere sahip olması gerekliliğinin ortaya konulması ve bu gereğin giderek daha iyi anlaşılması öğretmenliğin meslekleşmesinde etkili ve belirleyici olmuştur. Öğretmenliğin meslekleşme sürecinin hız, yaygınlık ve etkinlik kazanmasında 1924’te çıkarılan 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat kanunu ile 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri kanunu belirleyici olmuştur. Bu iki yasadaki ilki, öğretmenlik mesleğine yeni ve çağdaş bir temel, ikincisi ise yasal bir tanım ve dayanak getirmiştir. Yeni yasal temele dayalı değerlendirmeler sonunda, Osmanlı döneminden devralınan Darümualliminler ve Darümuallimatların İlk Öğretmen Okulu, Orta Öğretmen Okulu, Yüksek Öğretmen Okulu Olarak Yeniden Yapılandırılması(1924), Köy Enstitüsü (1940), Eğitim Enstitüleri(1946), Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu (1955-65) İki Yıllık Eğitim Enstitüleri(1974), Dört Yıllık Eğitim Enstitüleri(1978), Yüksek Öğretmen Okulları(1980), Eğitim-Meslek Eğitim-Teknik Eğitim Fakülteleri (1982) ve Eğitim Bilimleri Enstitülerinin (1994-97) kurulması öğretmenlik mesleğini sağlamlaştırmış, çeşitlendirmiş ve mesleksel etkinlik alanını genişletmiştir (Uçan(2004)).

2. ÖĞRETİM MESLEĞİNİN ÖZELLİKLERİ

Eğitim ve öğretim etkinliklerinde en önemli unsur öğretmendir. İyi ve başarılı bir öğretimin niteliklerini kesinlikle belirtmek oldukça güçtür. Bununla birlikte, bu konuda yapılan inceleme ve araştırmalar birtakım aydınlatıcı hususları ortaya koymuş bulunmaktadır. Ders programları, öğretim araç ve gereçleri, öğrenci topluluğu ve okulun genel havası, bunların tümü gençlerin yetişmesi bakımından çok önemli olmakla birlikte eğitim süresince en etkili unsurun öğretmen olduğu bir gerçektir. Ayrıca öğretmen, gençlerin akademik ve mesleki bakımdan geleceklerine yön verir. Onların kişilik kazanmalarında ve bir hayat görüşü edinmelerinde yardımcı olur. İyi eğitim görmüş, çalışkan ve özverili öğretmenler sadece belirli bir öğrenci kitlesi yetiştirmekle kalmazlar aynı zamanda bağlı buldukları toplumun kültür alanında atılımlar yapmasına da büyük ölçüde katkıda bulunurlar(Oğuzkan, vediğerleri(1996)).

Öğretim bir iş, uğraşı alanı olarak çıkınca, öğretmenlik mesleği doğmuştur. Öğretimin bir meslek olup olmadığı tartışılmış, sonunda öğretmenliğin kendine özgü bir meslek olduğu ve bir meslekte bulunması gereken her türlü özelliklere sahip olduğu konusunda anlayış birliğine varılmıştır. Son yüzyıl içinde ise meslekleşme mücadelesi başlamıştır. Bu durum yüksek öğrenimi gerektiren bir çok mesleklerin ortaya çıkması ve sayılarının artışı sonucu olmuştur. Bütün meslekler için genel olan bir çok özellik vardır. Meslekleşme ile ilgili özellikler şunlardır (Tezcan(1996)): Uzmanlık bilgisi, Örgün öğretimden geçme, giriş denetimi, meslek ahlakı, çalışma özgürlüğü, meslek kuruluşları, hizmet koşulları, toplumca meslek olarak tanınmadır. Değişen toplumsal kültürel ve ekonomik şartlar öğrenme ve öğretim anlayışındaki yeni gelişmeler karşısında hem okulun amaç ve işlevi, hem de öğretmenin rolü değişmektedir. Bu konu ile ilgili bir OECD yayınında özellikle dersane içi çalışmalar bakımından bir öğretmenin üstleneceği başlıca roller; (Oğuzkan, vediğerleri(1996)).

- **Öğreticilik;** Bilgi aktarmak, soru sormak, ödev vermek, sınav yapmak, vb.
- **Gözetmenlik;** Rehberlik yapmak, tavsiyelerde bulunmak, motive etmek vb.
- **Danışmanlık;** Seçim yapma konusunda yardımcı olmak, ders araç-gereçlerinde ve bilgi kaynaklarında nasıl yararlanılacağını açıklamak ve çalışmalarını değerlendirmek.
- **Üyelik/Başkanlık;** Dinlemek, ilgilerini çekecek şeyler aramak, uyarılarda bulunmak.
- **Düzenleyicilik;** dersle ilgili araç-gereç ve kaynakları düzene sokmak ve kullanılmasını sağlamak, öğrenciler ve kendisi için çalışmalarda bulunmak.

3. ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİ VEREN TURİZM EĞİTMENLERİNİN TAŞIMALARI GEREKEN MESLEKİ ÖZELLİKLER

Türkiye’de üniversitelerde turizm eğitimi veren, turizm eğitmenleri öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği özellikleri taşımalarıdır. Bunların yanında turizm sektörünün yapısı gereği gerektirdiği; sektörün güçlükleri, giriş ve ilerleme koşulları, yaşam tarzı, çalışma şartları, hizmet sektörünün özelliği vb. nitelikleri de taşımaları gerekmektedir. Bu temel özellikleri sıralayacak olursak;

1. Uzmanlık bilgisi; Turizm eğitmenlerinin sahip olması gereken üniversite de alınan teorik eğitim, öğretmenlik mesleği bilgisi ve sektörden kazanılan uygulamalı eğitimidir (.iskur.gov.tr). Üniversite’de alınan eğitim ile; Turizm öğretmenliği-eğitimciliği yapacak olan kişinin; “öğretmenlik mesleği ile ilgili bilgi sahibi olması, bilgi sahibi olması için de öğretmenlik bilgisi veren bir eğitimden geçmesi gerekir” (Tezcan(1996)). Lisans düzeyinde alınan bu eğitim, turizm eğitimi ve öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği pedagojik formasyon eğitimidir. Sektör eğitimi sözü ile; üniversiteden alınan turizm eğitimini pekiştirecek; konaklama işletmeciliği,

seyahat işletmeciliği, turizm rehberliği, animasyon, yatçılık alanlarında deneyimi edinilmektir. Hem teorik hem de pratik olarak, güçlü bir alan bilgisine sahip olunmalıdır.

2. Branşlaşma; Üniversite düzeyinde eğitim verecek olan turizm öğretmenin gerek üniversite gerekse sektördeki eğitiminde mutlaka branşlaşmaya gitmesi ve seçtiği branşta uzmanlık kazanması gereklidir.

3. Meslek ahlakı; Bütün mesleklerin ahlaksal ilkelerinde o mesleğin önemi belirtilir ve yapılan işi kendisi önemlidir. Meslek ahlakının sağlanabilmesi için meslekte değer sisteminin belirlenmesi gereklidir. Meslekte değerler sistemi konmadığı zaman kişisel değerler egemen olmaktadır. Bunun sonucunda meslekte çelişkili davranışlar ortaya çıkmaktadır. Bir öğretmenin; güvenilir olması gerekir. Güvenilirlik, meslek sırlarının dışarı çıkmaması konusundadır(Tezcan(1996)). Bunun dışında; toplumsal değerlere sahip çıkmalı, öğrenci-meslektaş mahremiyetine saygı göstermeli, mesleğin avantajları yanında dezavantajlarını da öğrencilerine aktarmalı, dünya mirasına ve kültürel değerlere saygı duymalı ve duyulması gerekliliğini öğrencilerine aktarması, mesleğinde sürekli kendini geliştirmesi, öğrencilerine evrensel insani değerleri ve mesleki etik değerleri öğretmelidir.

4. Mesleğin gerektirdiği kişilik özellikleri; Bir eğitimcinin taşıması gereken kişilik yapısı ile hizmet sektörünün ve turizm sektörünün gerektirdiği kişilik özelliklerine sahip olmak. Öğrenci-müşteri-meslektaş-amir ilişkilerinde; sabır, anlayış, sebatkarlık, güler yüz, nezaket, hoşgörü-tolerans, disiplin, saygı, tarafsızlık, paylaşım vb. bireysel değerlere, kişilik yapısına, mesleğin, gerektirdiği yaşam tarzına sahip olunması gereklidir. “Ayrıca, üst düzeyde genel yeteneğe, sözel ve sayısal yeteneğe sahip, düşüncelerini başkalarına açık biçimde aktarabilen, iyi bir öğrenme ortamı sağlayabilen, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini anlayabilen, dikkatli, işine özen gösteren , mesleğin sorunlarıyla ilgilenen ve çözüm yolları bulmaya çalışan, insanlarla iyi iletişim kurabilen, sevecen, kendini geliştirmeye istekli, coşkulu, girişimci, yaratıcı, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini anlayabilen kimseler olmaları gereklidir. (<http://www.iskur.gov.tr/mydocu/meslek/meslek473.html>)

C. TURİZM EĞİTİMİNDE NİTELİKLİ EĞİTİM GEREKSİNİMİ ve ETİK

Dünya turizm örgütünün (WTO) verilerine göre, Türkiye turizmi , 2020 yılına kadar %5,5 oranında büyüyecektir. Bu büyüme oranı Avrupa ülkeleri arasında en yüksek 4. büyüme oranı olacaktır(İnce(2004)). Geleceğin Türkiye’inde ekonominin itici gücü olarak kabul edilen turizm sektörünün kendisine yönelen talebin ihtiyaçlarına cevap vermesi ve umulan hedeflere ulaşırken ulusal yararları en üst düzeyde gerçekleştirmesi için var olan sektörel sorunların çözümünde odaklanması gerekmektedir. Bu sorunlar alt yapı, üst yapı sorunlarının yanı sıra, sektörde yer alacak nitelikli insan kaynağıdır. Bu nedenle bu alanda hizmet veren işgücünün, hizmet içi eğitimi alması gerekliliği yanında, turizm alanına henüz adım atmamış olan işgücünün (öğrencinin) mesleki eğitim almış nitelikli bir işgücü olarak, sektörde yerini alması gerekmektedir. Turistik mal ve hizmetin kendine özgü nitelikleri ve verilen hizmetin kalitesine, çalışanın bireysel katkıları, bu kişilere verilecek eğitimin kaliteli bir eğitim olmasını zorunlu kılmaktadır.

1. TURİZM EĞİTİMİNDE NİTELİKLİ EĞİTİM

Türk turizminin beklenen yararı sağlaması ve uluslararası alanda rekabet gücünü arttırabilmesi için yapılan işin uluslararası standartlarda olması ve emek yoğun olan bu sektörde çalışan kişilere turizm bilincinin , mesleki değerlerin ve evrensel değerlerin benimsetilmesi nitelikli bir eğitimle mümkündür. Türkiye’de 2000’li yıllarda üniversitelerin turizm ile ilgili bölümlerinden mezun olan öğrencilerin yaklaşık %80’inin turizm sektörünü tercih etmeyerek başka sektörlerle yönelmesi, bu alanda verilen eğitimin yetersizliğinin en büyük göstergesidir. Bu kişilerin eğitimini aldıkları alanda çalışmalarını ve turizm ile ilgili iş kollarını meslek olarak benimsemeleri ancak nitelikli bir eğitim ile mümkün olacaktır.

Öğrencinin mesleğe ilişkin teknik becerilerini arttırmak bu eğitim kurumlarının amaçları olmalıdır. Öğrenciye kazandırılacak bu özellikler, karşılaşılabilecekleri sorunlar karşısında çözüm üretme yeteneklerini geliştirirken, yetki ve sorumlulukları arasında denge kurmalarını sağlayacaktır. Turizmle ilgili yüksek öğrenim kurumlarından mezun olan öğrenciler bu konu ile ilgili özel bilgi ve beceriye sahip olmalıdır. Verilen eğitimle öğrenciye mesleki bilgi ve beceri yanı sıra sevgi, saygı, dürüstlük, hoşgörü, gibi değerleri içinde barındıran davranış biçimleri kazandırılmalı ve turizm bilinci aşılmalıdır. Turiste karşı eşit ve dürüst hizmet vermenin ahlak ve terbiyesi bu kişilere benimsetilmelidir(Kızılırmak(2004)).

Diğer yandan AB’ ye giriş sürecinde bulunan ülkemizde turizmin yarattığı ekonomik değerler göz önüne alındığında AB’ ye üye devletlerde istihdam politikalarının uygulanması konusunda konseyce alınacak tavsiye kararlarına ilişkin öneriler arasında “yaşam boyu eğitim” ile “ istihdam edilebilirlik” ilkesi çerçevesinde işgücü niteliğinin yükseltilmesi ilkesine önem verildiği görüldüğünden “ Turizm Mesleki Eğitim” çalışmaları ülkemizin gündemi ve geleceği açısından ayrı bir öneme sahiptir.(İnce(2004)). Bu nedenle eğitim süreci içerisinde çıkan eksiklik-aksaklıkların giderilmesi eğitim veren kurumlardaki temel sorunların çözümü ile olacaktır. Bu sorunlar:

- Turizm ve otelcilik eğitim standartlarının belirlenmesi,

- Turizm sektörünün bölümlerinin ihtiyaç oranlarının belirlenmemesi ve basmakalıp öğrenci yetiştirilmesi. (Anatolia Eylül-Aralık 1995,Y16,Sayı3-4, Syf. 84-95 Kadir ÖZTAŞ Turizmde Kalifiye Eleman Açığı ve M.Y.O'ların Etkinliğinin Arttırılması,
- Eğitim kurumlarının araç, gereç, malzeme ve bina eksikliğinin devam etmesi,
- Öğrencilere mesleki eğitim açısından uygulama olanağı sağlayacak tesislerin uygulama olanağı sağlayacak tesislerin olmaması ve bu nedenle istenilen düzeyde uygulama yapılamaması,
- Günümüz koşullarında turizm sektöründe çalışabilmek için en az iki yabancı dil bilgisi gerekirken turizm eğitimi alan öğrencilere hala bir yabancı dilin öğretilmemesi,
- Uygulamayı iyi bilen ve sektörel gelişmeyi takip edecek düzeyde, uygulamalı eğitimin içinden gelmiş öğretim elemanı sıkıntısı olması,
- Öğretim elemanlarının maddi yetersizlikler nedeniyle kendilerini geliştirecek olanaklardan yoksun olmaları ve ödenek yokluğu nedeniyle öğrenci stajlarının yeterince denetlenmemesidir.

2. TURİZM EĞİTİMİNDE ETİK GEREKSİNİMİ

Küresel değerlerle karşılaşma olasılığı en yüksek iş kollarından birine yönelik olarak eğitim veren turizm okullarının eğitim süreçlerinde etik değerleri öğrencilere benimsetmeleri turizm eğitim politikalarının temelini oluşturmalıdır. Bu eğitimin niteliğinin geliştirilmesi, eğitim veren bireylerin verimliliğinin artırılması, turizme ilişkin iş kollarının bu alanda eğitim alan öğrencilere bir meslek olarak benimsetilmesi ve mesleğe olan saygının artırılması için bir gerekliliktir. Etik, “bireylerin doğru olarak nasıl davranacağını açıklayan ve tanımlayan ilkeler, değerler ve standartlar sistemi” olarak ifade edilmektedir(Ural(2003)). Meslek etiği (Professional ethics) ise belirli bir meslek grubunun mesleğe ilişkin olarak oluşturup, koruduğu, meslek üyelerine emreden, onları belli bir şekilde davranmaya zorlayan, kişisel eğilimlerini sınırlayan, yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan, meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan mesleki ilkeler bütünüdür(Pehlivan(1998)).Bu tanımlara göre etik doğru ve yanlış, iyi ve kötüyü tanımlarken bireylerin özel veya iş yaşamlarında karşılaşabilecekleri sorunların çözümünde rehber olabilecek, içerisinde sevgi, saygı, dürüstlük, çalışkanlık vb. değerleri barındıran evrensel bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle etik değerlere turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu insancıl özelliklere sahip, nitelikli personelin yetiştirilme sürecinde de ihtiyaç duyulmaktadır. Turizm alanında eğitim vermekte olan öğretim elemanlarının bireysel ve mesleki etik değerlere sahip bireyler olması hem eğitimin kalitesi hem eğitimcilik misyonunun yerine getirilmesi son derece önemlidir. Bu önem şu nedenlerle kendini hissettirmektedir:

- * Sektörde geçerli mesleki değerlerin öğrenciye okul döneminde benimsetilmesi,
- * Turist ve turiste hizmet edenler arasındaki ilişkilerin sağlıklı ve kaliteli olarak gerçekleştirilmesi zorunluluğu, büyük ölçüde sektörde istihdam edilen işgünün mesleki ve teknik eğitim düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır (Kızıllırmak(2004). Bu meziyetleri öğrenciye kazandırmak, eğitimci için etik bir zorunluluktur.
- * Eğitimcinin kendi tecrübeleri ışığında öğrenciye sektörün çalışma koşulları hakkında doğru bilgi aktarması, turizm gibi dinamik bir sektörün zorluklarına öğrenci hazırlaması etik bir zorunluluktur.
- * Turizm okullarından mezun olan kişilerin sadece bu alanın diplomasına sahip olması yeterli değildir. Bu bireylerin aynı zamanda güvenilir olması gereklidir. Bu kişilerin etik değerlere sahip kişiler olarak yetiştirilmesi hem çalıştıkları kurumlar açısından hem de ağırlayacakları turistler için son derece önemlidir.
- * Meslek hayatları süresince çok kültürden insanların olduğu bir iş ortamında çalışacak olan turizm öğrencilerinin alacakları kararlarda kişisel değerlerin egemen olmaması için evrensel etik değerlerin bu kişilere benimsetilmesi öğreticinin sorumluluğundadır.
- * Öğrenciye ülkemizin sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerin önemini kavratılması ve bunları korumaya yönelik bir bilincin oluşturulması, eğitim kurumları için etik bir zorunluluktur.

3. TURİZM EĞİTİMCİLERİNDE BULUNMASI GEREKEN ETİK DEĞERLER

Turizmde eğitimin kalitesini yükseltmek, öğrenciye mesleki ve bireysel etik değerleri benimsetmek, eğitim sisteminin olduğu kadar bu sistem içerisinde eğitimci olarak çalışan akademisyenlerinde mesleki ve bireysel sorumluluğudur. Bu eğitimcinin öğrenciyle kuracağı etik ilişki için bir zorunluluktur. Çünkü etik ilişkide akıl egemendir. Akılcı bir etik anlayış sezgisel olmayıp, kanıtlanan iyi nedenler kavramına ve başkalarını önemsemeye dayanacaktır. Bu bağlamda bir eğitimcinin, kendisinde barındırması gereken bireysel, mesleki ve akademik etik değerler aşağıda açıklanmaktadır.

3.1 BİREYSEL ETİK DEĞERLER

Bir eğitimcinin taşıması gereken bireysel etik değerler, üst değerler ve evrensel değerler olarak iki grupta ele alınabilir (Haynes(2002)).

a) Üst Değerler:

Kötü olmamak-İyi olmak,
Zarar vermemek- insan gönencini artırmak,
Zarar verme riskine girmemek- zararı önlemek-
zararı ortadan kaldırmak

b) Evrensel Değerler:

Yaşamın kutsallığı-yaşamın değeri,
İnsanlara saygı-dürüstlük,
Adalet-eşitlik, özgürlük- onarım
Sözünde durmak-bağlılık
Gizlilik-mahremiyet
Mülkiyet hakları-İşlevsel gönenc-.halkın gönenci.

3.2 MESLEKİ ETİK DEĞERLER

Öğretim süreci temelde öğretmen-öğrenci ilişkisidir. Tüm diğer eğitim alanlarında olduğu gibi turizm eğitiminde de “öğrenme ve öğretme eylemlerine ve öğrenciye bakış” (Senatlar(2001)) mesleki ve etik ilişkide merkezi oluşturur. Etik davranışların belirlenmesine, adalet, insan hakları, faydacılık ve bireysellik ilkeleri kaynaklık eder. İnsan ile ilgili mesleklerde, uyulması gereken davranış kuralları “Meslek Etiği” olarak adlandırılabilir. Meslek etiği; o meslekteki bireylerin, bu kuralları korumada gösterdikleri çaba oranında yaşar ve gelişir. Meslek örgütleri ve o meslek elemanını yetiştiren eğitim kurumları, meslek Etiği geliştirme ve korumada en az meslek üyeleri kadar sorumludur(Gözütok(1999)). Meslek ya da zümre onuru, meslek Etiğinin alanlarına özgü kurallarla sıkı sıkıya bağlıdır ve bunları çiğneyen yalnızca kendi prestijine değil, mesleğe de zarar verir. Her meslek az ya da çok belirgin olan, kendi meslek ahlakını veya ait olduğu zümrenin ahlakını üretir; normları bu mesleği seçen ve meslek olarak yürütenleri bağlar(Pieper(1999)). Bu nedenle bir turizm eğitimcisi, meslek etiği kapsamında değerlendirilebilecek şu değerleri kendisinde bulundurmalıdır.

1. Öğrencilere davranışta; cinsiyet, din, dil, ırk, ana-baba gelir-eğitim düzeyi, sosyal statüsü vb. açılardan ayırım yapılmaması (Senatlar(2001)).
2. Konusu ile ilgili doğru ve güncel bilgileri, öğrencisine aktarmak ve öğrenciye mesleki beceriyi kazandırmak.
3. Öğrenciyle iletişimde ifade özgürlüğü ve barışçıl yöntemleri kullanmak.
4. Öğrencisine mesleki yeterlilik ve niteliğe ilişkin tüm bilgileri deklare etmek.
5. Mesleki bilginin güncellenmesi ve uygulamanın mükemmelleştirilmesinin sürdürülmesini sağlamak (Çalışkan(2001)).
- 6-Eğitimci, öğrencilerinin beden, zihin, ahlak, ruh ve duyu bakımından dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe ve karaktere, özgür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve girişimciliğe değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmeyi amaç edinir (Kızıllırmak(2004)).
7. Sektörde geçerli olan mesleki değerlerin öğrenciye öğretilmesi, öğrencilere mesleğin sevdirmesi, güçlüklerinin öğretilmesi ve mesleğe alt basamaklarda girileceğinin öğretilmesi.
8. Her mesleğin ahlaksak ilkeleri vardır. Bu ilkelerin öğrenciye benimsetilmesi etik bir gerekliliktir.

3.3 AKADEMİK ETİK DEĞERLER

Üniversite düzeyinde turizm eğitimi veren bir turizm eğitmenin; üniversite eğitimini almış olması, sektörel bilgiye sahip olması hatta pedagojik formasyona sahip olması da yeterli değildir Aynı zamanda, bir akademisyen olarak, akademik etik değerlere de sahip olması gerekmektedir. Bu değerleri sıralayacak olursak;

1. Turizm akademisyeni mesleki anlamda kişisel yeteneklerini geliştirmeli; eski bilgileriyle yetinmeyip, bu bilgilerini güncellemeli ve değişik bilgi öğelerini birleştirerek, anlamlı bir bütün haline getirmelidir.
2. Mesleki statülerine ve görüşlerine saygı gösteren meslektaşları arasında mesleki dayanışmayı geliştirmeli ve özellikle kariyerinin başlangıcında olan ve eğitimlerini sürdüren meslektaşlarına tavsiye ve yardım sunmaya hazır olmalıdır(Çalışkan(2001)).
3. Araştırma kimliği de taşıyan turizm akademisyenleri, yaptıkları çalışmanın özellikleri hakkında yanıltıcı bilgi vermemelidir. Örnek; Araştırma bulguları hakkında.
4. Araştırmaya ciddi katkısı olmamış kişilerin, adını yazarlar arasına katmamalıdır(Senatlar(2001)).
5. Başkasına ait bir eseri, bir araştırmayı kendisinin gibi sunmamalıdır.
6. Araştırmanın tek kaynağa dayandırılmaması, yeterince kaynak gösterilmesi gereklidir((Senatlar(2001)).
- 7.Araştırma Etiğinin en ağırlandırında biri de aşırıdır. İntihal olarak ta ifade edilen aşırmanın ek kaba biçimi, bir yapıtı tümüyle alıp, kendi ismi altında, yayınlamak ya da tez olarak sunmaktır ((Senatlar (2001)). Etik değerler sahip bir akademisyen, başka bir kişinin düşüncelerini, yazılarını, buluşlarını kendisininmiş gibi kullanmamalıdır.

8. Araştırmacının etik sorumluluğu, nereden başladığı, hangi yollardan geçerek, nereye vardığı ya da varamadığını açıklıkla ortaya koymaktır. Diğer bir deyişle değerlendirme ve eleştiriye açık olmaktadır(Senatlar(2001)).

İstanbul'da görev yapan bir grup akademisyene çok sınırlı bir çerçevede uygulanan anket sonucuna göre; ortaya çıkan en önemli sonuç öğretim elemanlarının akademik etik kavramına oldukça yabancı olduklarıdır. Bu noktada etik normlarının öğretilmesinin ve danışmanlık hizmeti verilmesinin önemini ve gerekliliği ortaya çıkmaktadır(Senatlar(2001)).

D.TÜRKİYE'DE TURİZM ALANINDA EĞİTİM VEREN YÜKSEKÖĞRETİM KURULUŞLARINDA Kİ EĞİTİMCİLERİN TURİZM MESLEKİ EĞİTİMİNİN ETİK AÇISINDAN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Türkiye'de turizm işletmeciliği alanında eğitim veren yükseköğretim kuruluşlarında görev yapan eğitimcilerin turizm mesleki eğitiminin etik açısından incelenmesine yönelik yapılan bu çalışmada amaç; Turizm eğitimi veren eğitimcilerin, demografik özelliklerini, turizm eğitiminin bugünkü durumu hakkındaki görüşlerini ve turizm eğitimcilerinin taşıması gerekli bireysel-mesleki ve akademik değerlere ilişkin görüşlerini öğrenmek, mevcut turizm eğitimcisi yapısının tespitini yapabilmek ve bu duruma ilişkin öneriler getirmektir.

Araştırmanın yönteminde ana kütle üzerinden, örnek gruplar alınarak basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. Türkiye'nin yedi bölgesinden örneklem olarak alınan 1'er üniversiteye, anket soru formu hazırlanarak gönderilmiştir. Bu üniversiteler; Abant İzzet Baysal Ün., Anadolu Ün., Dokuz Eylül Ün., Ege Ün., Erciyes Ün., Gaziosmanpaşa Ün., İnönü Ün., Kocaeli Ün., Mustafa Kemal Paşa Üniveristesidir. Bu anketler; birebir görüşme yoluyla, e-mail ve posta yolu ile ulaştırılmıştır. Bu anketlerden geriye dönen anket sayısı 50 adet olmuştur. Bu örnek gruplara gönderilen anket çalışmasında, açık uçlu, kapalı uçlu, çoktan seçmeli ve likert ölçeğinde soru tipleri kullanılmış olup, veriler basit yüzde yöntemi ile SPSS paket programında analiz edilmiştir. Araştırma süresinin kısa olması ve yaz dönemine tesadüf etmesi ise araştırmanın sınırlılıklarıdır.

2. Bulgular-Değerlendirme ve Öneriler

Türkiye'de üniversite düzeyinde mesleki turizm eğitimi veren turizm öğretmenleri üzerine hazırlanan bu araştırma da turizm öğretmenlerinin verdiği mesleki eğitiminin etik açıdan incelenmesi amacıyla hazırlanan anket formu sonuçlarının bulgularının değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır:

* Turizm mesleki öğretmenlerine meslekteki eğitim sürelerini sorduğumuzda; % 40'ı 0-3 yıl, % 32'si 4-7yıl, % 12'si 8-11yıl, %14'ü 12-15yıl ve yalnızca % 2'si 16yıl ve üstü deneyime sahip olduğunu belirtmiştir. Ve anketi yanıtlayanların unvanlarına baktığımızda; yalnızca 1 doçentin %2 ve 8 adet-%16 ile yrd.doç. yer aldığını, %16 oranında uzman, % 20 oranında araştırma görevlisi ve %46 oranında da öğretim görevlisi yer almaktadır. Buradan anketi yanıtlayanların genellikle mesleğin henüz başında olan, öğretim görevlisi-araştırma görevlisi ve uzmanların olduğunu söylemek mümkündür.

* Yabancı dil incelendiğinde; iyi düzeyde iki yabancı dil bilen öğretmen sayısı 5 kişi olup, hiç bilmeyen sayısı ise 3 kişidir. Bir yabancı dili iyi düzeyde bilenlerin sayısı ise; İngilizce:%64 oranında, Almanca:%4 ve Fransızca:%2 düzeyindedir. Burada turizm öğretmenlerinin enternasyonal bir dil olması sebebiyle, daha çok iyi derecede (%90)İngilizce bildiği görülmektedir.

* Bilgisayar bilgileri ve sektördeki deneyim süreleri incelendiğinde ise; %96 gibi yüksek bir oranda Office programlarının kullanımının bilindiği ve % 50 oranında otelcilik ve acenta paket programlarının bilindiği sonucu çıkmaktadır. Ancak öğretmenlerimizin yarısı otelcilik ve/veya acenta programlarını da bilmemektedirler. Sektörel deneyim incelendiğinde ise; %22 oranında hiç çalışmayanların bulunduğu, % 10 oranında sadece staj yapanların olduğu, %24'ünün 0-2 yıl olduğu, %8'inin 3-5yıl, 6-8 yıl %18, 9-11yıl %8 ve %10'unun 12yıl ve üstünde deneyim sahibi olduğu görülmektedir. Görüldüğü gibi % 46 oranında büyük bir bölümün sektörel deneyimi bulunmamaktadır. Sektörel deneyimi hiç bulunmamakta ya da sadece stajı bulunmaktadır. Staj eğitim döneminde zorunlu olduğundan sektörel deneyim olarak kabul edilmemektedir. Buradan turizm öğretmenlerinin yarısına yakınının sektörü tanımadığını, turizm işletmeleri hakkında yeterli bilgileri bulunmamaktadır.

* Turizm öğretmenlerine sorulan, turizm eğitiminin kalitesini yeterli buluyor musunuz? sorusuna öğretmenlerin %48'i yetersiz, %12'si çok yetersiz, %4'ü fikrim yok ve %4'ü çok yeterli, %32'si yeterli yanıtını vermişlerdir. Çoğunluğun(%60) yetersiz bulduğu görülmektedir. Türkiye eğitim sistemi değerlendirildiğinde ve turizm eğitimi verilen üniversite imkanları değerlendirildiğinde %40 oranında eğitimcinin yeterli bulması şartıdır.

*Mesleki turizm eğitimi veren eğitimcilerimizin, öğretim elemanlarında bulunması gereken bireysel etik değerlere verdikleri yanıtlar incelendiğinde; öğretmenlerin büyük bir bölümünün (sorular arasında saydamlık- açıklık -en düşük %56 ve özerklik-bireye-mahremiyete saygı-en yüksek %78)kesinlikle katılıyorum, yine (sorular arasında %18ile en düşük- özerklik-bireye-mahremiyete saygı ve en yüksek %34 ile saydamlık-açıklık) katılıyorum cevabı yer almaktadır. Yalnızca ortalama % 2 oranında hiç katılmıyorum, %4 oranında katılmıyorum ve %6 oranında fikrim yok cevabı bulunmaktadır. Buna göre; yaklaşık %90 oranında eğitimci, bir eğitimcide bireysel etik değerlerin olması gerektiğine inandığını belirtmiştir. Buda gösteriyor ki; turizm eğitimcileri için, bireysel etik değerlerin oluşturulması, etik bir zorunluluktur.

* Turizm eğitimcileri, öğretim elemanlarında bulunması gereken mesleki etik değerlere verdikleri cevaplarda; meslek gizliliğini koruma %68 katılıyorum-kesinlikle katılıyorum, %10 yanıtı ve %14 oranında katılmıyorum ve hiç katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Öğrencilere meslekte geçerli etik değerlerin öğretilmesi konusunda; (iş ahlakı, turistin özgürlük hakkı gibi)%88'i katıldığını, ve yalnızca %2'sinin katılmadığı ve %10'unun yanıtı bırakıldığı görülmüştür. Öğrencilerine mesleğin güçlüklerinin öğretilmesi (çalışma şartları-süresi-ilerleme) sorusuna; %90 oranında katılıyorum, sadece %2 oranında katılmıyorum ve %8oranında da yanıtı verilmemiştir. Güçlü bir alan bilgisine sahip olmak (teorik+uygulama)sorusuna da; %88 oranında katıldıklarını, %4 oranında katılmadıklarını, %8'inin ise soruyu yanıtı bırakıldığı görülmektedir. Eğitimcilerin meslekte branşlaşması (uzmanlaşma) konusunda; eğitimcilerin %8'i katıldıklarını,%4'ü katılmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilere mesleki becerileri kazandırma sorusuna ise; %88'i katılıyorum derken, %4'ü katılmıyorum demiştir. Zengin öğretim yöntemleri repertuarına sahip olmak sorusuna da; anketi yanıtlayanların %86'sı katılıyorum derken, %4'ü katılmıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilerin mesleğe kazandırılması-mesleği sevdirmeye, yanıtlayanların %86'sı katılıyorum derken, %4'ü fikrim yok ve %2'si katılmıyorum yanıtını vermiştir. Öğrencilere evrensel insani değerlerin öğretilmemesi konusunda ise; eğitimcilerin %34'ü hiç katılmıyorum, %14'ü katılmıyorum, %28'i kesinlikle katılıyorum, %12'si katılıyorum ve %6'sı yanıtı bırakmıştır. Eğitimcilerin büyük bir çoğunluğu bu soruda yanılgıya düşmüştür. Diğer soruların olumlu soru şeklinde olması, soruyu dikkatli okumama, yanlış anlama ya bilerek işaretleme olabilecek nedenler arasında yer almaktadır. Öğrenci ve meslektaşlar arasında din, dil, ırk, cinsiyet, gelir vb. ayrımı yapmama gibi temel bir konuda; eğitimcilerin 9. soruda olduğu gibi olumsuz sorma formatı nedeniyle; %12'si kesinlikle katılıyorum, %18'i katılıyorum,%62'si ise hiç katılmıyorum yanıtını verirken, %8'i yanıtı bırakmıştır.Turizm eğitimcilerine araştırma ve sürekli mesleki gelişim yoluyla mesleğin etkililiğini artırma konusunda sorulan soruya ise; %88gibi büyük bir kısmı katılıyorum, %2 gibi çok küçük bir kısmı da katılmıyorum yanıtını verirken, %10'u yanıtı bırakmıştır. Uluslar arası standartlarda hizmet verirken yerel değerleri koruma bilincinin öğretilmesi hususundaki soruya ise; eğitimcilerin %88gibi büyük bir çoğunluğu katılıyorum, %2 gibi küçük bir azınlığı da katılmıyorum yanıtını verirken, %2'si fikrim yok ve %8'i de soruyu boş bırakmıştır. Turizmin meslek olarak kabul edilmemesi gibi temel turizm sorunlarından birisi olan bu soruda, olumsuz sorulmuş olup, okumadan işaretlemeyi önlemek amaçlı yapılmıştır. Bu soruya eğitimcilerin yanıtları, %72'si katılıyorum, %4'ü fikrim yok, %16'sı katılmıyorum yanıtını vermiştir. % 8'lik kısım soruyu boş bırakmıştır. Dünya mirasına saygı göstermek gerekliliğinin öğretilmesi; %90'ı katıldıklarını, %2'si katılmadıklarını belirtmişlerdir. Kültür, örf-adet-çevre vb. değerlerin korunmasının gereği öğrenciye öğretilmesi sorusunda ise; %84'ü katılıyorum, %2'si fikrim yok ve %6'sı katılmıyorum yanıtını vermişlerdir.%8'i ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Tüm bu sorulara verilen yanıtlardan görüldüğü gibi; soruları yanıtı bırakan %8'lik bir kesim dışında, eğitimcilerin çok büyük bir kısmı, yukarıda sıralanan mesleki değerlerin gerekliliğine inandıklarını ifade etmişlerdir. Bu noktadan hareketle; turizm eğitimcileri ve hatta turizm eğitimi konusunda ivedilikle mesleki değerlerin oluşturularak, öğrencilere ve öğretmenlere bu etik değerlerin öğretilmesi gerektirir.

Akademik etik değerler ile ilgili olarak, üniversite düzeyinde eğitim veren, turizm mesleki eğitimcilerine sorulan sorulara alınan yanıtlar ise şöyledir. Değerlendirmeye ve eleştiriye açık olmak- sorusuna akademisyenler; %72'si kesinlikle katılıyorum, % 12'si katılıyorum, %4'ü fikrim yok ve Yalnızca%2'si hiç katılmıyorum yanıtını vermiştir. %10'u yanıtı bırakmıştır. Araştırmalarda bilimsel karsanlık ve aşırı macilik yapmak sorusuna da; %86'sı hiç katılmıyorum, %4'ü katılıyorum, %2'si fikrim yok cevabını vermişlerdir. Tek kaynağa dayandırmak, yetersiz kaynak göstermek konusunda ise eğitimciler; %80'i hiç katılmıyorum, %10'u katılıyorum ve %2'si fikrim yok demiştir. Yalnızca %10'luk bir kesim tek kaynağa dayandırma ve yetersiz kaynak gösterimine katıldıklarını belirtmiş olmasına rağmen etik açıdan üzücü bir durumdur. Üniversite eğitimi veren eğitimcilerin böyle bir konuyu kabul etmesi olası değildir. Sorunun dikkatsiz okunması, yanlış işaretlenmesi ya da yanlış anlaşılması düşünülmemektedir. Araştırmaya katkısı olmayanların isimlerini yazmak- Araştırma-sorgulama özgürlüğünün kısıtlanması konusunda ise akademisyenler; %80 gibi büyük çoğunluğu böyle bir duruma hiç katılmadıklarını, %6'sı ise katıldıklarını ifade etmişlerdir. %4'ü fikrim yok beyan ederken, %10'u yanıtı bırakmıştır. genel olarak akademisyenlerin, akademik etik değerlerin olması gerekliliğine olan tavırları dikkat çekmiştir.

3. SONUÇ

Türkiye’de üniversite düzeyinde mesleki turizm eğitimi veren turizm eğitmenleri üzerine hazırlanan bu araştırma da turizm eğitmenlerinin verdiği mesleki eğitiminin etik açıdan incelenmesi üzerine yapılan bu araştırmada; turizm eğitmenlerinin demografik özellikleri; meslekteki deneyim süreleri, eğitmen olarak eğitim süreleri ve aldıkları eğitim, şu anki eğitim hakkındaki düşünceleri, eğitimcilerde olması gereken bireysel, mesleki ve akademik etik değerlere ilişkin görüşleri öğrenilmek istenmiş olup, Türkiye’de ki turizm eğitmenlerinin durumu tespit edilmek istenmiştir. Bu doğrultuda anket sonuçları analiz edilerek, bulgular yorumlanmış ve çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anket sonuçlarına göre; çalışmanın yapılmasına temel oluşturan fikre, eğitimcilerin katıldıkları görülmüştür. Bu nedenle süratle; turizm eğitiminde etik ilkeler oluşturulmalıdır. Turizm eğitimcileri için, bireysel, mesleki ve akademik etik değerlerin bir an evvel oluşturulması gereklidir. Turizm eğitimini veren ve öğrencilerin sektörde kabul görmesini, mesleğe devamın etmesi ya bırakması üzerinde etkisi düşünülecek olursa, turizm eğitmeninin geliştirilmesi ve bu etik değerlerin önce eğitmenlere aktarılması gereklidir.

KAYNAKÇA

1. Acır, Müzeyyen. “Turizmde Mesleki Eğitim”.(<http://www.yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayı29/acir.htm>)
2. Ağaoğlu, Osman Kemal. “Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Etkenliği”, Milli Prodüktivite Merkezi Yay:439, Ankara: 1991.
3. Çalışkan, Engin. “Öğretmenlik Etiği”. http://www.egitirim.inonu.edu.tr/Engin_org_etik.htm
4. Gözütok, F.Dilek. “Öğretmenlerin Etik Davranışları”. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Yıl: 1999, Cilt:32, Sayı:1-2, Ankara.
5. Haynes, Felicity. “Eğitimde Etik”. Çev.Semra Kunt Akbaş. Ayrıntı yayınları, İstanbul, 1.Baskı 2002.
6. İnce M.Tevfik .“Orta Öğretimde Turizm” (<http://www.yayim.meb.gov.tr/yayimlar/sayı29/ince.htm>)
7. Öztaş, Kadir. “Turizm Eğitimi Araştırması, Turizm’de Kalifiye Eleman Açığı ve Meslek Yüksek Okullarının Etkinliğinin Artırılması” Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, Eylül-Aralık 1995, Ankara.
8. Kızılırmak, İsmail. “Meslek Yüksekokulları Turizm ve Otelcilik Programlarının Turizm Sektörünün Beklentileri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, Ağustos 2004, MEB web sayfası, (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/147/kizilirmak.htm>).
9. Oğuzkan Ferhan, Tural Nejla, Karaduman Dilek. “ Öğretmen Yetiştirmede Eğitim Bilimlerinin Yeri”, Ankara üniversitesi Eğitim Bilimleri fakültesi Yayınları: 281, 1996, Ankara.
10. Pehlivan, İnyet. “Yönetmel-Mesleki ve Örgütsel Etik” Ankara:1998.
11. Pieper, Annemarie. “Etiğe Giriş” Ayrıntı yayınları:265, 1.basım, İstanbul: 1999.
12. Senaatalar, Burhan. “Bilinmeyen Akademik Etik”. <http://www.tusiad.org/yayin/gorus/46/12pdf>
13. Tezcan, Mahmut. Eğitim Sosyolojisi”Ankara, 1996.
14. Türkoğlu, Adil. “99 Soruda Eğitim Bilimine Giriş”, Memleket Gazetecilik ve Matbaacılık, 1997, İzmir.
15. Tutan, Nusret. “Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Md.-Geleceğin Turizm Eğitimi”.
http://www.byegm.gov.tr/yayinlar/anadoludanhaberler-yeni/2002/kasim/ah_15_11_02.htm
16. . Ural,Tülin. “İşletme ve Pazarlama Etiği” Detay yayıncılık, Ankara:1. Baskı, 2003.
17. Uçan, Ali. “Öğretmenlik Mesleği Nedir?” <http://www.meb.gov.tr/belirligunler/24kasim/ogretmenlik/ogretmenlik.htm>
18. Uçan, Ali. “Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğinin Tarihçesi”
<http://www.meb.gov.tr/belirligunler/24kasim/ogretmenlik/tarih.htm>
19. Uçan, Ali. “Türkiye’de Öğretmenliğin Meslekleşmesi”
<http://www.meb.gov.tr/belirligunler/24kasim/ogretmenlik/ogretmenlikmesleği.htm>
20. “Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik” <http://www.milliyet.com.tr/ozel/universite/meslek/16.html>.
21. “Turizm ve Otelcilik Grubu Öğretmeni-Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Öğretmeni”
(<http://www.iskur.gov.tr/mydocu/meslek/meslek473.html>)